

Roofvogelkamp Malta 2010

Guus van den Berg

Malta ligt tussen Italië en Noord-Afrika en is daarmee een strategisch tussenstation tijdens de vogeltrek over de Middellandse zee. BirdLife Malta organiseert al enkele jaren kampen voor vooral buitenlandse vogelaars en vogelbeschermers om te proberen de ongecontroleerde jacht op vogels in Malta aan banden te leggen. Zowel in voor- als najaar worden deze kampen gehouden. En dat deze activiteiten nodig zijn, werd mij tijdens het roofvogelkamp 2010 maar al te duidelijk, want de situatie in Malta is ernstig.

Vele jaren geleden had ik een film gezien over trekvogels, roofvogels en jacht. Het beeld van een vers geschoten Boomvalk op Malta is me altijd bijgebleven. Via Vogelbescherming Nederland, die BirdLife Malta ondersteunt in hun strijd tegen de vogeljacht, werd ik geattendeerd op dit kamp. Leuk om uit eerste hand mee te maken hoe het daar toe gaat en mee te helpen de trekvogels te beschermen. Inmiddels ben ik een ervaring rijker... maar was het leuk? Ja en nee. De gedrevenheid en deskundigheid van de mensen van BirdLife Malta en de organisatie van het kamp, de gezelligheid onderling tussen de deelnemers (uit Finland, Denemarken, Engeland, Spanje, Italië en Malta zelf), mooie vogels kijken en tellen, ja dat was allemaal erg leuk. Minder leuk was het meemaken van de jacht op alles wat vliegt. En om te realiseren dat een vers geschoten Boomvalk hier nog steeds actueel is.

Jacht in Malta

Jagers zijn er genoeg op Malta. Grotere broedvogelsoorten zijn echter des te schaarser.¹ Dat heeft veel te maken met de jacht. Postduiven en (Spaanse) mussen zijn de enige soorten die je wat vaker ziet. De jagers moeten het dus hebben van de trekvogels, die in voor- en najaar het eiland in grote aantallen passeren.

Ik beperk mij hier tot een subjectieve beschrijving van de situatie van de jacht, zoals ik die ervaren heb. Naast de actieve jacht met het geweer staan er ook veel vanginstallaties voor vinken, kwartels en alles wat zich vangen laat. Kwartels en Zomertortels zijn de belangrijkste soorten waarop mag worden gejaagd. Deze waren in de periode dat ik er zat erg schaars. Een voorbijvliegende Zomertortel kon je over grote afstand volgen door te luisteren naar de vele schoten die het voorbijflitsende vogeltje te verduren krijgt. Tot het uiteindelijk een keer mis gaat...

¹ De in 2008 verschenen broedvogelatlas van Malta noemt 29 zekere broedvogelsoorten voor de 316 km² van het eiland. Daarnaast nog eens 8 mogelijke en waarschijnlijke broedvogelsoorten. (Raine A., Sultana J. & Gillings S. 2008. Malta Breeding Bird Atlas 2008. BirdLife Malta, Malta). In 2009 broedden er voor het eerst sinds 15 jaar weer 2 paren Torenvalk op het eiland; andere roofvogels broeden er niet (meer) (www.birdlife.org).

Werkwijze van BirdLife Malta

In kleine groepen van maximaal vijf personen (meer passen er niet in de kleine huurauto's) wordt op strategische punten gepost. De bedoeling is om te laten zien dat Birdlife Malta prominent aanwezig is en dat de politie gewaarschuwd wordt als er illegale jacht wordt waargenomen. En het werkt! Zonder onze aanwezigheid en controle zou er ongetwijfeld veel meer geschoten worden en op alle vogels die voorbij komen, ongeacht soort of grootte.

Overall vind je op Malta jachthutjes (Foto: Guus van den Berg). *One of the many shooting posts on Malta.*

Een belangrijk middel in de strijd tegen illegale jacht is het filmen van overtredingen. Met videocamera's met grote zoomcapaciteit worden laagvliegende (roof)vogels gefilmd, zodat eventuele schoten en treffers vastgelegd worden. Ook jagers worden op foto en film vastgelegd en nummerborden worden geregistreerd om bewijsmateriaal te verzamelen. Als geconstateerd wordt dat vogels actief worden beschoten en soms ook worden neergehaald, wordt de ALE (de tak van de politie die zich met dit soort overtredingen bezig houdt) gebeld. Deze herfst was er een mobiel team beschikbaar dat soms redelijk snel ter plaatse was. De politie mag wél op privé-terrein op onderzoek uitgaan, wat Birdlife Malta niet mag en ook niet wil doen. Dit in verband met de rechten van de grondeigenaren, die het als wapen tegen die lastige vogelbeschermers zouden kunnen gebruiken. Het is frustrerend om te weten dat er actief wordt geschoten op roofvogels en dat er op korte afstand neergeschoten vogels dood of gewond in het gebied liggen, maar dat je er niet heen kunt om bewijs te verzamelen en de vogel veilig te stellen. De teams moesten vanaf de openbare weg en de vrij toegankelijke terreinen observeren en overtredingen vastleggen.

Veel jagers gaan, voorafgaand aan hun werk, eerst nog even lekker schieten. Vanaf zonsopgang tot een uur of acht is het dan ook zaak om op de posten aanwezig te zijn.

Vanaf het eerste ochtendlicht, al vóór zonsopgang, vliegen de Bruine Kiekendieven weg de slaapplek om de trek te hervatten; het is dan nog lastig snel hoogte te maken. Ze zijn dan extra kwetsbaar. Dit geldt ook voor Wespendienven, die meestal iets later uitvliegen en meer gebruik maken van thermiek. Het eerste ochtendlicht voor zonsopgang is echter niet erg geschikt om goede films te maken van vogels of jagers. Tijdens het roofvogelkamp in september was er twee weken lang een verbod op jagen na drie uur 's middags. Hiermee wordt een belangrijke piek van de trek gedekt en dit geeft de vogels de gelegenheid uit te rusten en een slaapplek te vinden. Dit werd redelijk goed nageleefd, al werden geregeld schoten gehoord en jagers in actie gezien. Enkele jagers werden uiteindelijk door onze inspanningen opgepakt. Toch geeft het te denken dat er meer vogels gaan pitten dan er 's ochtends de slaapplek verlaten... Het heeft er alle schijn van dat er 's nachts met zaklantaarns op de rustende vogels geschoten wordt. Dit wordt bevestigd door de Committee Against Bird Slaughter (CABS), een Duitse organisatie die ook op Malta actief is (zie uitgebreid verslag op www.komitee.de/content/aktionen-und-projekte/malta).

Topje van de ijsberg

Wat je (overdag) ziet gebeuren is het topje van de ijsberg. De aanwezigheid van de teams helpt, maar die kunnen niet overal zijn. En zelfs al ben je er wel, dan kun je nog niet alles goed zien. Als er bijvoorbeeld op enkele honderden meters afstand laag overvliegende Wespendienven of Bruine kiekendieven voorbijkomen en beschoten worden, dan verdwijnen ze vaak achter bomen en is niet zichtbaar wie op de vogels schiet en of ze geraakt worden. Wel komen er dan vaak minder vogels tevoorschijn dan je net zag vliegen, en is het duidelijk dat er slachtoffers zijn gevallen. Maar dat is niet te bewijzen. *Another one bites the dust...* Ook in bosgebieden en op grotere afstanden is dit nog te volgen, al is het schot pas enige tijd later te horen. Maar filmen of spotten van de daders is dan onmogelijk, het feit constateren, vastleggen en doorgeven is het enige dat je kunt doen.

Vogelbeschermers niet geliefd bij jagers

De mensen van Birdlife Malta en CABS zijn niet populair onder de jagers. Boze blikken, uitschelden en middelvingers zijn aan de orde van de dag. Op de vaste observatieposten proberen de jagers de vogelaars weg te pesten door bijvoorbeeld spijkers neer te leggen, darmen en rottende dode beesten neer te leggen of bedreigende teksten en hakenkruizen neer te kalkan. Ook confrontaties komen voor. Het is dan ook zaak om alert te blijven op situaties die vervelend kunnen uitpakken. Dit houdt onder meer in de auto zo neer te zetten dat deze in het zicht is en in de goede richting staat, zorgen voor een goede verbinding met de centrale post en - als de situatie bedreigend wordt - te kiezen voor een veilige aftocht. Op sommige plekken kregen de teams iemand van de veiligheidsdienst mee. Ook kwam de politie af en toe langs.

Vogeltrek? Liever niet!

In Malta ben je blij als er een dag met weinig vogeltrek is. Dat betekent dat er ook weinig te schieten valt (maar je kan natuurlijk altijd nog mussen of zwaluwen afknallen).

Eigenlijk ben je blij als je alleen maar stipjes hoog ziet overvliegen, veilig voor de jagers, soms verdwijnend in de wolken en afzakkend over zee in zuidelijke richting. Je zou ze willen toeschreeuwen om weg te blijven van Malta, want het is daar veel te gevaarlijk. Een goede dag met honderden Bruine Kiekendieven, tientallen Wespendien, groepen reigers (Blauwe Reigers, Zilver- en Purperreigers, Kwakken), beide soorten ooievaars, grote groepen Bijeneters en andere mooie soorten betekent ook dat een deel hiervan te laat aankomt en niet meteen doortrekt, maar de nacht op het eiland moet doorbrengen. 21 september 2010 was zo'n goede trekdag met enorm veel vogels: misschien wel meer dan duizend roofvogels (voornamelijk Bruine Kiekendieven en Wespendien) vlogen over Malta heen. Ook werden veel valken (Torenvalk, Boomvalk, Eleonora's Valk en Kleine Torenvalk), enkele ongedetermineerde 'ringtails' (Grauwe - of Steppekiekendief) en diverse groepen reigers gezien, gelukkig veelal op grote hoogte en in de namiddag. Omdat 21 september een feestdag is, is het verboden 's middags te jagen. Onder meer door onze controles werd dat redelijk nageleefd. Maar een belangrijker reden was misschien het gezinsleven op deze momenten. Al kun je, gezellig met de familie picknickend op strategische plaatsen, tegelijkertijd in de gaten houden waar de vogels gaan slapen...

Vogelkerkhof Mizieb

Bos is schaars in Malta. Mizieb is een herbebest gebied en niet meer dan een aanplant met inmiddels middelhoge naaldbomen. Toch is het aantrekkelijk voor vogels om hier de nacht door te brengen. Hoewel het bos in principe openbaar terrein is, hebben de jagers het min of meer ingepikt en er een jachtparadijs van gemaakt met permanente jachthutten. Zelfstandig hebben ze een picknickplaats afgegrensd door er borden neer te zetten en aan te geven waar het jachtgebied begint. Inmiddels staat er ook al een jachthut óp het picknickterrein. De jachthutten zijn van hout, steen en beton, zijn verhoogd en steken soms half boven de bomen uit, met goed zicht op alles wat overvliegt. Vogels die in Mizieb komen overnachten, zullen er (zonder wettelijke en feitelijke bescherming) geen nachtrust vinden: met een dichtheid van 180 jachthutten per vierkante kilometer is de overlevingskans bijzonder klein.

In 2009 is een deel van het bos onderzocht, waarbij een groot aantal dode vogels verstopt onder stenen werd gevonden werd, variërend van vers, tot rijp en skeletten. Het ging om meer dan 200 vogels, waaronder Bruine Kiekendief, Wespendif, Boomvalk, Kwak, Hop, Bijeneter en Wielewaal. Ondanks toezeggingen van de overheid is onderzoek naar deze zaak nooit echt van de grond gekomen. Er werd overigens gesuggereerd dat elders aangeschoten vogels hier hun laatste rustplaats hebben gevonden. Knap dat ze zich dan ook nog onder zware stenen en in plastic zakken hebben kunnen verstoppen...

Dit jaar hebben Birdlife Malta en CABS samen een ander deel van het bos onderzocht met de deelnemers van beide kampen. Ook nu werden er weer veel dode vogels gevonden (c. 80), de meeste in de vorm van skeletten maar ook enkele tamelijk verse exemplaren. Deze actie werd gecombineerd met een persconferentie ter plaatse om de aandacht te vestigen op de situatie in Mizieb en de jacht in het algemeen. De gevonden vogels werden daarna aan de aanwezige politie overhandigd.

Incidenten

Tijdens de zoekactie doken opeens twee jagers op die probeerden een plastic tas met vogelrestanten af te pakken van een meisje van CABS. Zij was behoorlijk overstuur, maar de jagers nog meer. De leiding van beide groepen en de veiligheidsdienst zorgden er samen voor dat de situatie niet verder uit de hand liep, ook de politie was snel ter plaatse. Vervolgens kwam een gewaarschuwde functionaris van de plaatselijke jachtvereniging die volledig door het lint ging en na een scheldpartij ("f**k Germany!") de woordvoerder van de CABS te lijf ging, zodat de security hem weg moest trekken... Grappig of triest is het dan te zien hoe het incident vervolgens in de pers en door de jachtvereniging wordt verdraaid. Het gebeuren is echter door diverse mensen op video gezet, waaronder door een Duitse filmploeg die een film aan het maken is over de jacht op Malta.

De zoektocht in Mizieb bracht veel vogelslachtoffers aan het licht, waaronder (rechts) Bruine Kiekendief (Foto: Guus van den Berg). *Marsh Harrier found shot at Mizieb, Malta.*

Bijzondere soorten

Grote en bijzondere vogels erg in trek om op te schieten. Dit wordt elke keer weer pijnlijk duidelijk, ook tijdens dit kamp. Van een groep van 12 Zwarte Ooievaars in 2008, bijvoorbeeld, verlieten er vier levend het eiland. De rest werd geschoten of hun lot bleef onbekend. Voor arenden en andere grote bijzondere soorten wordt soms een nachtwacht gehouden, anders redden ze het niet. Jagers achtervolgen bijzondere soorten en houden via telefoon en walkie-talkie contact met elkaar. Op de bekende (slaap)plaatsen staan de pickups van de jagers geparkeerd.

In de week van het roofvogelkamp is een solitaire Ooievaar door vier teams bewaakt. Deze vogel heeft enige tijd op een radartoren gezeten en is uiteindelijk veilig naar Afrika gevlogen. Al die moeite voor één ooievaar... maar het is wel nodig. Op 21 september 2010 werd een groep van 22 Lepelaars gezien, die op het eiland kwamen overnachten. Al eerder volgden jagers deze groep. Op één locatie werden de neergestreden vogels opgejaagd door het veld in brand te steken. Uiteindelijk werden ze nabij een natuurgebied gezien waar ze de nacht wilden doorbrengen. Eén team heeft de hele nacht gepost, maar heeft niet kunnen verhinderen dat er toch 's nachts is geschoten. Uiteindelijk hebben negen vogels het eiland levend verlaten, vijf andere bleven achter waarvan drie gewond; wat er met de overige vogels is gebeurd, is onbekend, maar laat zich raden... Na het kamp werd er nog geschoten op een Schreeuwarend, twee Zwarte Ooievaars werden neergehaald en recent is nog een Visarend neergeknald (zie video's op www.birdlifemalta.org). Deze Visarend is naar Duitsland overgebracht maar heeft het uiteindelijk niet overleefd. De vele kleine slachtoffers worden maar al te vaak niet gezien.

Afschot van vogels zorgt voor lood in het milieu (Foto: Guus van den Berg). Malta moet een loodparadijs zijn. *Given the intensity of shooting on Malta, lead shot must be an environmental hazard.*

Conclusie

Ben je niet angstig uitgevallen, kun je goed vogels tellen, spreek je goed Engels en wil je het gevoel hebben dat je aanwezigheid er toe doet, ga dan eens een keer naar Malta. Dan maak je aan den lijve mee hoe het daar aan toe gaat. Waar wij ons druk maken om Wespendienven, kiekendienven en ander spul een goed leven te bezorgen, worden ze tijdens de trek in Malta uit de lucht geschoten. Zonder intensieve controle en handhaving van de jacht is Malta voor veel vogels een dodelijke val. BirdLife Malta verdient alle steun die zij kan krijgen voor haar werk.

Adres: Dorpsstraat 70A, 7451 BW Holten, gberg@wgs.nl